

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_44/fail/ch_1/4.pdf

4. Договір по Європейському Союзі / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029

Оздосва С.

*студентка магістратури юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., ст. викладач кафедри
міжнародного права та європейської інтеграції ТНЕУ
Кравчук М.Ю.*

ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ ЗАВОРУШЕНЬ В СЕРЕДИНІ КРАЇНИ

У наш час доктрина сучасного міжнародного гуманітарного права сформулювала два основні підходи до дослідження випадків порушення внутрішнього порядку й виникнення обстановки внутрішньої напруженості. Перший підхід полягає лише у вивченні цих явищ, детальному аналізі їх понять, ознак і сутності та їх відмежуванні від збройного конфлікту. Другий підхід, на противагу першому, – в дослідженні «від протилежного». Він характеризується вивченням збройного конфлікту та його відмежуванням від цих явищ.

Що ж до першого підходу, то, на думку М. Беджауї, фахівці говорять про внутрішні заворушення, коли в умовах відсутності збройного конфлікту держава застосовує силу з метою збереження або відновлення правопорядку й законності, а про внутрішню напруженість, коли в умовах відсутності внутрішніх заворушень вона вдається до превентивного застосування сили з метою збереження миру й законності. У свою чергу, А. Ейде зводить «внутрішні заворушення» та «ситуації внутрішньої напруженості» в одне ідентичне поняття і пропонує під ними розуміти всі конфліктні ситуації всередині тієї чи іншої держави, досить серйозні, в плані породження гострих гуманітарних проблем, особливо в силу того, що вони призводять до фізичного насильства й обмеження волі, незалежно від того, використовуються збройні сили чи ні. На нашу думку, абсолютно справедливим під час визначення «внутрішніх заворушень і напруження» є виокремлення «гуманітарного» критерію. Проте, варто погодитися з думкою А.Ф. Кастро, який говорить про необхідність розмежування цих понять. Водночас їх відмінності є досить умовними, а «межі» для виокремлення зазвичай дуже важко провести [5, с. 36].

Сьогодні в рамках досліджень, що присвячуються проблемі випадків порушення внутрішнього порядку й виникнення обстановки внутрішньої напруженості, найчастіше за все не дотримуються два основні питання.

По-перше, в який момент та чи інша ситуація вже не відповідає умовам підтримки внутрішнього правопорядку й переростає в збройний конфлікт, тобто з якого саме моменту подібні внутрішні заворушення стають збройним

конфліктом? І, по-друге, хто, згідно з положеннями Протоколу II [4], визначає, коли ця «межа» є перевищеною?

Складність відповіді на перше питання (особливо, якщо враховувати, що учасники заворушень також можуть застосовувати зброю) сьогодні зумовлена відсутністю загально визнаного ефективно діючого механізму як на внутрішньодержавному рівні, так і на міжнародному, який давав би змогу своєчасно й об'єктивно визначити перехід заворушень у якісно новий стан, тобто у внутрішній збройний конфлікт. Отже, вироблення об'єктивних критеріїв і процедур з метою вирішення таких питань – завдання важливі у сфері як міжнародного, так і внутрішньодержавного права.

М. Беджауї зазначає, що в доктрині міжнародного права висловлюються міркування, зміст яких зводиться до того, що згадану «межу» визначає сама держава, оскільки протиборство має місце між суверенною державою та її громадянами, а однією з основоположних атрибутивних функцій держави є функція підтримання правопорядку. Однак «поведінка» держави з підтримання правопорядку може бути неоднорідною. Наприклад, деякі вчені вказують те, що порушення внутрішнього порядку можуть мати місце, коли держава не втручається з метою відновлення порядку. Мова йде про те, що інколи порушення порядку набувають форми зіткнень між угрупованнями, коли держава безпосередньо не бере участі в цих порушеннях [3, с. 16]. Так, наприклад, великою проблемою для багатьох країн є виступи молоді, студентства.

Отже, варто зазначити, що під час кваліфікації таких ситуацій, як «внутрішні заворушення й напруженість», не важливо, чи мають місце репресії з боку держави, як довго тривають такі заворушення, чи мають їх спалахи тривалі наслідки, чи виникають вони періодично, чи зачіпають частину або всю територію держави, чи мають вони причини релігійного, етнічного, політичного або іншого характеру [1, с. 8; 2, с. 96]. Разом із цим порушення внутрішнього порядку найчастіше за все кваліфікуються як зіткнення, що мають деякою мірою значний і протяжний характер, можуть бути нетривалими або хронічними й у зв'язку з цим породжувати гуманітарні проблеми тривалого характеру. Отже, внутрішні заворушення характеризуються серйозним порушенням порядку в країні як результат насильницьких дій, що тим не менше не набувають характеру збройного конфлікту. Це, наприклад, заворушення, за допомогою яких окремі особи або групи осіб відкрито виявляють протест, невдоволення або висувають свої вимоги. Тут мова може йти також про боротьбу окремих угруповань між собою або проти чинної влади.

Що стосується другого питання, то видається, що його вирішення має пов'язуватися з виключною компетенцією держави, на території якої мають місце зазначені ситуації. Але в окремих випадках (насамперед тоді, коли вони являють собою реальну загрозу міжнародному миру та безпеці й, отже, зачіпають інтереси держав певного регіону або всього міжнародного співтовариства загалом) повинні існувати можливості для залучення Третьої сторони, якою може бути ООН, регіональна організація або уповноважені на те органи.

Стосовно другого підходу варто зазначити, що для того щоб відрізнити збройний конфлікт від менш серйозних форм насильства, таких як внутрішні заворушення й напруження, заколоти або акти бандитизму, ситуація повинна

досягти певного порогу конфронтації. Загальноприйнятим вважається, що мінімальний рівень визначений у п. 2 ст. 1 Протоколу II та п. 2 ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, котрі виключають ці явища з поняття збройного конфлікту неміжнародного характеру. У зв'язку з цим зазвичай використовуються такі два критерії: 1) військові дії повинні досягти мінімального рівня інтенсивності; 2) неурядові групи, що перебувають у конфлікті, повинні розглядатися як «сторони конфлікту», що свідчить про наявність організованих збройних сил [6, с. 13].

Отже, внутрішні заворушення відзначаються значними суспільно небезпечними порушеннями внутрішнього порядку в результаті актів насильства, що, однак, не мають характеристик збройного конфлікту. Вони охоплюють, наприклад, заворушення, за якими окремі особи або групи осіб відкрито висловлюють свою незгоду, невдоволення або свої вимоги, чи навіть окремі спорадичні акти насильства. Вони можуть набувати форми боротьби між різними політичними групами або проти влади на місці. Тому, виходячи з цих визначень і характеристик, потрібно наголосити на тому, що сьогодні, в ситуаціях внутрішніх заворушень, правила міжнародного гуманітарного права можуть бути застосовані тільки за аналогією.

Список використаних джерел

1. Антипенко А. В. Терористичний конфлікт як об'єкт регулювання міжнародного права збройних конфліктів / А. В. Антипенко // Актуальні проблеми держави і права. – 2013. – Вип. 70. – С. 397-405.
2. Батрименко В. І. Силкові засоби врегулювання міжнародних збройних конфліктів / В. І. Батрименко // Політологічний вісник: зб. наук. пр. – К., 2009. – Вип. 40. – С. 478-494.
3. Бруз В. С. Роль ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів і в боротьбі проти тероризму / В. С. Бруз ; Київ. славіст. ун-т. – К. : Експрес-Поліграф, 2010. – 223 с.
4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 року // Режим доступу: [Електронний ресурс]: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_200.
5. Кастро А.Ф. Международно-правовая регламентация внутренних вооруженных конфликтов: дис. канд. юр. наук: 12.00.10 / Альберто Гваделупе Фернандеш де Кастро. – М., 1999. – 166 с.
6. Предборський В. «Гібридна війна» як відбиття закономірностей розвитку суспільства незавершеної трансформації / В. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – №10. – С. 13-18.